

School en Cultuur

In de keuken van
mevrouw Visbach

De Werkhoven
GESCHIEDENIS VOOR U

School en Cultuur

In de keuken van mevrouw Visbach

Erfgoed project voor groep 3 en 4

Ontwikkeling van het project:

De Werkhoven 'Geschiedenis voor u':
Annet Werkhoven
Nina Werkhoven

De Werkhoven 'Geschiedenis voor u'

Mei 2020

Copyright:

2018-2019. Herzien mei 2020. Copyright: Dit materiaal is bedoeld voor gebruik binnen uw school en mag niet vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden voor gebruik daarbuiten zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Werkhoven 'Geschiedenis voor u'.

Inhoudsopgave

• Inleiding en verantwoording	2
• Opbouw van het project	3
• Lessenoverzicht	4
• Lessen 1 t/m 3	5 - 7
• Bijlagen	
Kaart	8
Verhaaltjes van Ot en Sien	9 - 10
Versjes van vroeger	11 - 15
Ppt (bij les 1)	

Groep 3 en 4

In de keuken van mevrouw Visbach

Over de keuken van de oma van oma! Dat is een tijd geleden hoor. Keukenspulletjes van toen zagen er anders uit, hoe je eten kookte ging heel anders zelfs wat er gegeten werd: heel andere groenten en recepten werden gebruikt...en hoe gaat het nu? En...hoe zou het er aan toe gaan in de keuken van mevrouw Visbach het hoofd van de keuken in Kasteel Amerongen?

Inleiding en verantwoording

De keuken van vroeger, van onze oma's oma (ongeveer begin 20e eeuw), zag er heel anders uit dan nu. We hebben het dan over de tijd van Ot en Sien. De laatste decennia is de verandering in de keuken met reuzensprongen gegaan. Allerlei gemaksapparaten zijn niet meer weg te denken uit de keuken van nu: magnetron, koffiemachines, keramische kookplaten, afwasmachine en koelkast. Een koelkast stond 60 jaar geleden nog niet bij iedereen in de keuken! Hoe werd toen het eten bewaard? En was er toen ook, net als nu, groenten en fruit het hele jaar door? Er is heel erg veel veranderd. Voor

kinderen zijn de dingen die ze tegenwoordig in de keuken en de supermarkt aantreffen een vanzelfsprekendheid. Om ze bewust te maken van de veranderingen, en op speelse manier kennis te laten maken met de tijd van toen, is dit een onderwerp dat heel dicht 'bij huis' is en daarom herkenbaar zal zijn voor kinderen van een jaar of 6, 7, 8. Want hoe werd de groente vroeger gekookt en verder behandeld? Wat is wekken en drogen en hoe snijd je snijboontjes? Allemaal dingen die in de keuken van mevrouw Visbach gedaan gaan worden. En...de kinderen mogen natuurlijk helpen!

Opbouw van het project

Vorbereiding

Ongeveer een à twee dagen voor de aanvang van het project is het leuk om de klas voor te bereiden.

Er is een kaart is gekomen van mevrouw Visbach van Kasteel Amerongen. Mevrouw Visbach wil haar keuken in Kasteel Amerongen graag een beetje veranderen en ze hoopt dat de kinderen ideetjes hebben hoe dat het beste kan. Om goed te weten hoe haar keuken in het Kasteel er uit ziet en wat voor werk daar gedaan wordt, worden de kinderen uitgenodigd om een bezoekje te brengen! Nou, dat is nogal wat, op bezoek in een oud Kasteel bij een mevrouw van vroeger...Hoe zag zo'n keuken er vroeger uit? De kinderen worden uitgenodigd om keukenspulletjes en plaatjes van vroeger mee naar school te nemen. Op een tafel voor in de klas kan een en ander worden uitgesteld. Misschien erg leuk om een poster van het interieur van een oude keuken achter de tafel te hangen? Tevens wordt er gevraagd om kosteloos materiaal te verzamelen (dit voor de afsluitende les 3).

- 1) In de kring worden verhalen verteld bijvoorbeeld uit het boek van Ot en Sien, versjes van toen opgezegd en evt. een liedje gezongen. Er wordt met elkaar besproken wat de verschillen zijn van toen met nu. Dan volgt een powerpoint presentatie waarin o.a. keukengerei van vroeger en van nu getoond wordt. Wat zou het lievelingseten van toen zijn? En wat is je lievelingseten nu? Als afsluiting maken de leerlingen een tekening met wasco van zichzelf in de keuken van vroeger of...van nu, met het lievelingseten.
- 2) We gaan op bezoek bij mevrouw Visbach (hoofd van de huishouding) van Kasteel Amerongen en haar keukenpersoneel. Samen worden er verschillende voorbereidingen

getroffen voor het diner. Ook laten de dienstboden een stukje van het Kasteel zien. Wat zou er anders kunnen in de keuken? Wat kan beter hetzelfde blijven?

- 3) De kinderen maken een collage (dus liefst ruimtelijk met kosteloos materiaal) van een nieuwe keuken voor mevrouw Visbach en haar dienstboden, zodat zij het wat gemakkelijker kan krijgen in de keuken van Kasteel Amerongen. Er worden foto's van gemaakt en naar mevrouw Visbach gestuurd.

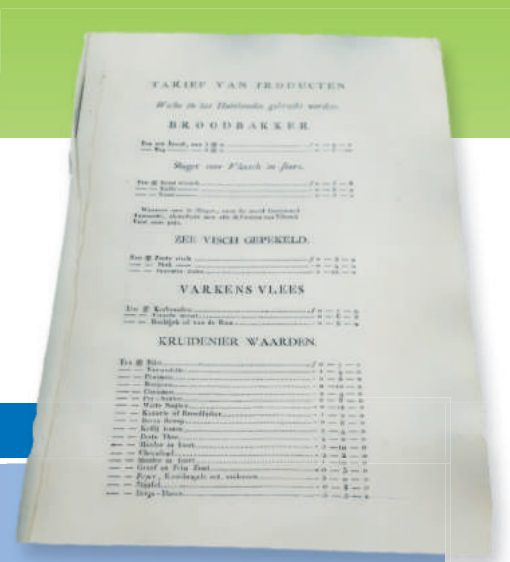
De kerndoelen 54, 55 en 56 van het primair onderwijs worden d.m.v. dit project behaald:

- 54: De leerlingen leren beelden, taal, muziek en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.
- 55: De leerlingen leren om eigen werk en dat van anderen te reflecteren.
- 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Opbouw van het project

Vervolg

Lessenoverzicht

Les 1	
Tijd	Startles: Over de keuken van vroeger en nu vvv(10 min., 15 min. en max 30min.)
Activiteit	A. Kringgesprek met verhaal over met name de keuken van vroeger (Ot en Sien verhalen, versjes, liedjes). B. samen ppt. kijken de lln. laten vertellen wat te zien is. C. Met wasco zichzelf in de keuken tekenen.
Benodigheden	Klas in de kring, boeken en/ of prints bij de hand (zie bijlage), ppt. op digibord. Papier, wasco.
Les 2	
Tijd	De bezoekles: Naar de keuken van mevrouw Visbach (60 min., exclusief reistijd)
Activiteit	Met elkaar naar Kasteel Amerongen. Daar ontmoeten de lln. mevr. Visbach en haar keukenpersoneel. Korte rondleiding en werken in de keuken!
Benodigheden	Voldoende ouders/verzorgers die lln. naar Kasteel Amerongen willen brengen. NB. Er mogen niet meer dan drie begeleiders (inclusief de leerkracht mee naar binnen).
Les 3	
Tijd	De creatieve uitwerking: Een nieuwe keuken voor mevr. Visbach?! (5/10 min. en 50-60 min.)
Activiteit	In de kring napraten over wat er gezien is in het Kasteel. Hoe kunnen we mevrouw Visbach helpen om het wat makkelijker te hebben in de keuken? Instructie collage maken: twee aan twee of met een groepje van drie lln.
Benodigheden	Kosteloos materiaal (wol, plastic roerstokjes, kurkjes, kraaltjes, lapjes, stukken papier, doppen, macaroni, rijst, boontjes, spliterwtjes, schroef-doppen van potjes, enz.) en karton (minimaal A3), lijm, verf, kwasten, water en evt. nietmachine. Foto toestel/smartphone

Les 1

Over de keuken van vroeger en nu

- **Doel:** De leerlingen kunnen verschillend oud Nederlands keukengeri en evt. groente benoemen (zoals weckpotten, snijbonensnijder, koffie maler, zeepsopklopper, rasp) en weten waar het voor was. Ze kunnen een aantal liedjes en versjes zingen van vroeger over de keuken (meid). De leerling kunnen verschillend modern keukenapparatuur (vb. magnetron, koelkast, keukenmachine) noemen en weten waar het voor is.
- **Vorbereiding/nodig:** De leerlingen zitten in de kring. De (geprinte) kaart van mevr. Visbach. Boek of print van het verhaal over de keuken van vroeger (tijd Ot en Sien), evt. versjes en liedjes van vroeger over onder andere de keuken. De ppt. staat klaar. Wasco en papier ligt klaar.
- **Duur:** A. max. 10 minuten (verhaal en kaart); B. 15 min. ppt.; C. 30 min. wascotekening.
- **Activiteit:** A. luisteren, vertellen, zingen.
B. kijken, luisteren, reageren en bedenken
C. bedenken en bespreken, tekenen.

Lesverloop

- 1) Vooraf: Er is een kaart gekomen van mevrouw Visbach. Ze is de huishoudster op Kasteel Amerongen. Ze vraagt of we langs komen om in haar keuken te komen kijken.
- 2) De leerlingen zitten in de kring. Samen wordt er gepraat over de kaart van mevrouw Visbach. De leerkracht heeft een boek (of print) met een verhaal over (onder andere) de keuken in de tijd van mevrouw Visbach. Dat is de tijd van oma's oma!! Voorlezen en bespreken van het (de) verhaal (en), zingen en opzeggen van de oude versjes en liedjes.
- 3) De ppt. staat klaar op het digibord en wordt getoond. Het is de bedoeling dat het interactief besproken wordt: eerst vragen wat er te zien is en dan vertellen/aanvullen als de leerlingen niet meer weten.
- 4) Na de ppt. even nabespreken en instructie: teken jezelf met wasco op het papier in een keuken van vroeger of van nu en welk lievelingseten ben je daar aan het maken?

Les 2

Naar mevrouw Visbach in Kasteel Amerongen

- **Doel:** De leerlingen kunnen vertellen hoe een keuken uit de tijd van oma's oma er uit zag. Weten hoe er toen met de apparaten gewerkt werd en verschillen kunnen benoemen van hoe het vroeger ging in vergelijking met nu in de keuken. Ze ook verschillende ouderwetse groenten benoemen.
- **Vorbereiding/nodig:** Voldoende ouders/ verzorgers om naar Kasteel Amerongen te gaan met de auto.
- **Duur:** 60 minuten (excl. reistijd)
- **Activiteit:** Luisteren, zelf doen (koffie malen, snijbonen snijden, sop kloppen, appels raspn, enz.) vragen stellen en onder begeleiding het Kasteel door.

Lesverloop

- 1) De leerlingen en begeleiders komen aan bij de poort van het Kasteel. Mevrouw Visbach verwelkomt ze en na zich te hebben voorgesteld en wat verteld te hebben over 'hoe te gedragen in een Kasteel' gaan ze gezamenlijk naar het Kasteel. Via de onderbrug gaan ze het Kasteel binnen, die is immers voor het personeel.
- 2) Binnen gekomen gaan ze naar de hal en ontmoeten daar de andere dienstboden. De dienstboden bieden aan om de leerlingen 'de weg van het eten' te laten zien.
- 3) De groepen vertrekken met de dienstboden en doen onderweg een aantal werkjes.
- 4) Weer terug in de hal vertellen de leerlingen mevrouw Visbach wat ze hebben beleefd en wat eventueel sneller kan in de keuken van mevrouw Visbach.
- 5) Mevrouw Visbach vraagt of de leerlingen het voor haar kunnen tekenen of maken op school. Dit kan ze niet allemaal onthouden!
- 6) Mevrouw Visbach en de keukenhulpen bedanken de lln. en zwaaien ze uit bij de uitgang.

Les 3

Een nieuwe keuken voor mevrouw Visbach?!

- **Doel:** De leerlingen bedenken en maken samen, met kosteloos materiaal een keuken van nu voor mevrouw Visbach uit de tijd van oma's oma.
- **Vorbereiding/nodig:** Kosteloos materiaal, karton (minimaal A3), lijm, verf, kwasten, water, nietmachine.
- **Duur:** max. 50 - 60 minuten.
- **Activiteit:** Luisteren, bedenken, maken van een driedimensionaal werkstuk (collage), samenwerken, vragen stellen.

Lesverloop

- 1) (5 min.) Nog even terugkomen op de activiteit bij het Kasteel. Wat was ook alweer het probleem van mevrouw Visbach? (Lang bezig in de keuken.) Hoe kunnen wij haar helpen?
- 2) (10 min.) Instructie: met z'n tweeën of drieën een keuken maken op karton (half plat, een collage) met allerlei materialen. Wat zou allemaal makkelijk zijn in de keuken van mevr. Visbach? Een keukenmachine, een koelkast, een magnetron, een koffiezetapparaat...wat is gemakkelijk om hetzelfde te houden? Bedenk samen hoe je het gaat maken en wat je er voor nodig hebt.
- 3) (50 min.) Samen aan de slag. Per groepje worden stukken karton, lijm, eventueel plakband, verf, kwasten, uitgedeeld. Op een tafel voor de klas is veel kosteloos materiaal verzameld dat gebruikt kan worden.
- 4) De leerkracht loopt langs en helpt waar nodig. Met name met nieten. De kinderen worden gestimuleerd om te bedenken wat er allemaal gemaakt kan worden met de verschillende verzamelde materialen.
- 5) Na max. 50 minuten worden de werkstukken besproken (Wat hebben jullie bedacht? Wat staat er allemaal in jullie keuken?)
- 6) Er worden foto's van de werkstukken gemaakt en opgestuurd naar mevrouw Visbach...wat zou ze ervan vinden?

Goedemorgen allemaal,

*Mijn naam is mevrouw Visbach en ik ben niet van deze tijd.
Op deze foto zie je mij met het andere personeel van
Kasteel Amerongen.*

*Ik zie er netjes uit vinden jullie niet? De foto is al even geleden
gemaakt hoor, wat een gedoe was dat... maar toch leuk dat we
er allemaal opstaan.*

*Ik wil jullie graag uitnodigen om eens een kijkje te komen nemen in mijn
keuken. Ik ben er niet helemaal tevreden over.
Eten koken duurt nu zo lang... het moet toch sneller kunnen?*

Met vriendelijke groet van Mevrouw Visbach

Verhaaltjes van Ot en Sien

Moeder komt binnen. „He, jongen toch, ik ken je haast niet,” zegt ze.

Op het grasveld.

Op het grasveld staat een rek en op dat rek heeft moeder de was gehangen. Die moet daar droog worden.

Ot en Sien zijn in de tuin. Ze lopen achter elkaar om het grasveld. Ot met zijn paard en Sien met haar wagen. Maar aldoor hetzelfde is niet prettig. Daarom maakt Ot het hekje open en gaat op het grasveld. Sien komt achter hem aan. O, daar rolt Ots paard om. Het kan niet rijden in het gras. Ot laat hem liggen. Dat arme paard. „Kijk Sien, kun jij dat?”

88

Wat gaat Ot doen? Hij kruipt op handen en voeten onder het wasgoed door. Opeens is hij helemaal weg! Waar is hij nu? Kijk, daar is zijn hoofd weer! Hij lacht! Hij roept: „Kom ook hier, Sien.”

Sien doet het. Ze gaat bij Ot onder het rek en ze kruipt net als hij. Achter elkaar kruipen ze, eerst Ot, dan Sien. Eerst heen, dan weer terug. Fijn gaat dat!

„Ot en Sien, dat kan niet!” Dat is moeder. „Ja, het kan wel, kijk maar moeder,” en Ot kruipt vlug verder.

89

„Nee, nee, het kan niet. Al mijn schone goed wordt vuil. En 't is nog niet eens droog. Kom er gauw uit.”

He, wat jammer. 't Ging juist zo fijn. „Ga maar mee,” zegt moeder. „Het is toch tijd om te eten.”

Moedertje spelen.

Het rek staat nog op het grasveld, maar het wasgoed is eraf. Er hangt alleen nog een schort over.

Trui speelt met Ot en Sien. „Ik ben de moeder,” zegt ze, „en jullie zijn mijn kinderen.”

Ze kijkt om zich heen. „En het rek is ons huis. Kom maar mee.”

90

„Nee, dat mag niet,” zegt Ot. „Moeder wil niet dat je onder het rek speelt.”

Daar komt moeder net aan.

„Moeder, we moeten een huis hebben. Mogen we onder het rek? Dat is zo'n leuk huisje.” Nu het wasgoed eraf is, mag het van moeder. „Zal ik er nog een schort overhangen?” vraagt ze.

Ja, dat is leuk! Dan heeft het huis een echt dak.

Moeder hangt het schort erover en Trui,

91

Verhaaltjes van Ot en Sien

Ot en Sien gaan in hun huis. Fijn hoog is het! Ze kunnen rechtop blijven staan. En het heeft ook ramen!

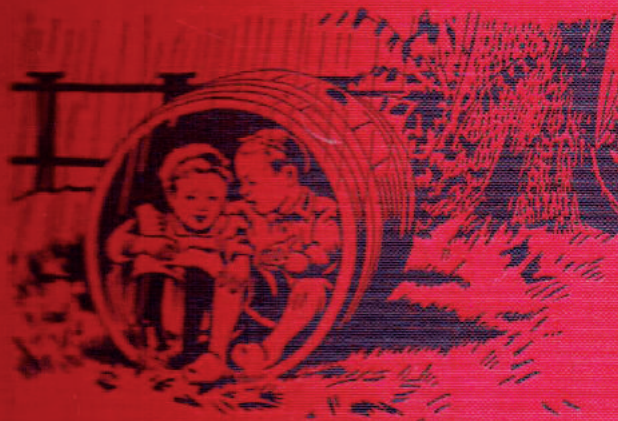
„Kijk, dat is een.” Trui wijst onder het schort door. „En daar aan de andere kant is er nog een.”

En twee deuren zijn er ook. „Dit is de voordeur en dat de achterdeur.”

Ot loopt meteen de voordeur uit en Sien de achterdeur. Maar moeder Trui roept: „Kinderen, kinderen, kom gauw in huis. Het is buiten zo koud.”

HET BOEK VAN OT EN SIEN

weer in de zak stoppen. „Ze heeft ook oren, moeder. En een heel lange staart.”

„Geef ze nu maar gauw aan poes,” zegt moeder. En dan doet Ot het. Hij houdt poes de muis voor. Die slaat haar poten ertegenaan. Dan pakt ze haar beet en loopt ermee weg.

Kersen.

„Mooie bruine kersen! Twaalf centen een pond! Koop! koop! mooie bruine kersen. Twaalf centen een pond!”

Wie roept daar zo? Ot loopt naar het raam. Ha!, hij ziet het al — een kersenkoopman! Een kar vol kersen! Wat veel en wat glimmen ze!

„Koop, koop, mooie bruine kersen,” roept

119

„He nee, dat is helemaal niet duur.”

Moeder lacht. Ze gaat naar de deur. De kersenkoopman staat net voor hun huis. Ot loopt gauw naar de kar.

„Zijn ze goed, koopman?” vraagt moeder. „Niet zuur?”

De koopman geeft Ot een paar. Die hapt ze gauw op.

„Mmm, lekker, heel lekker, moeder.”

„Geeft u me dan maar een half pond,” zegt moeder.

Als Trui uit school komt, wat krijgt ze dan?! Een handvol kersen! Heerlijk!

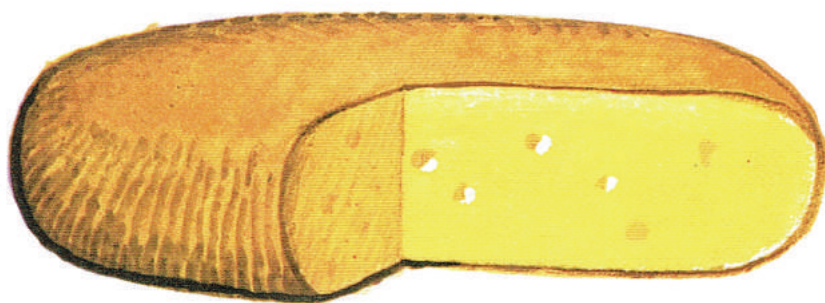
121

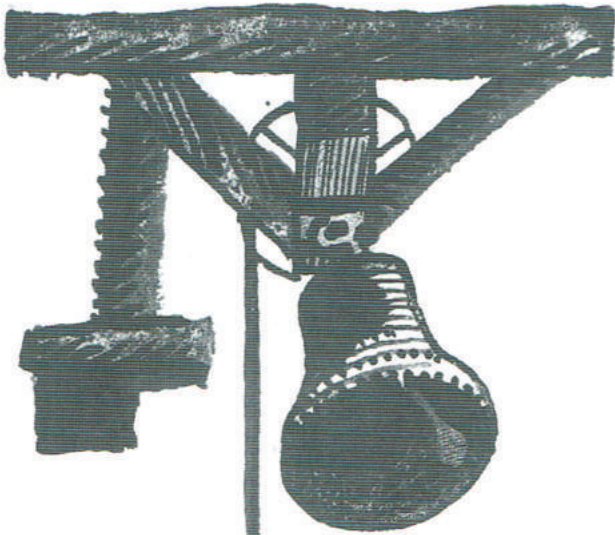
Versjes van vroeger

24

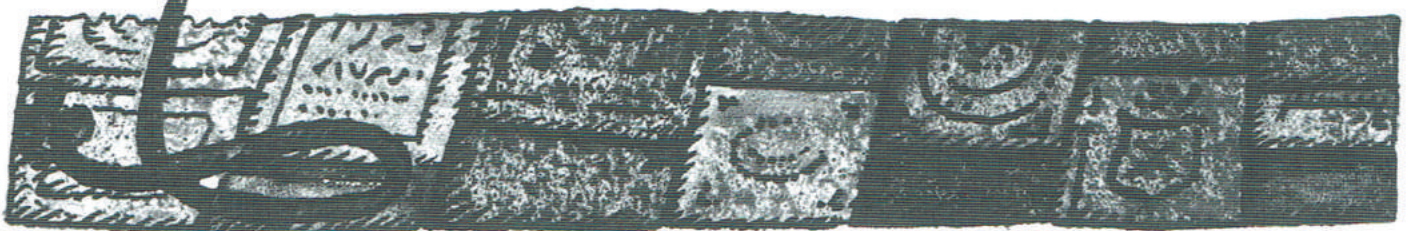
lene, miene, mutte,
tien pond grutten,
tien pond kaas,
iene, miene, mutte blijft de baas.

56

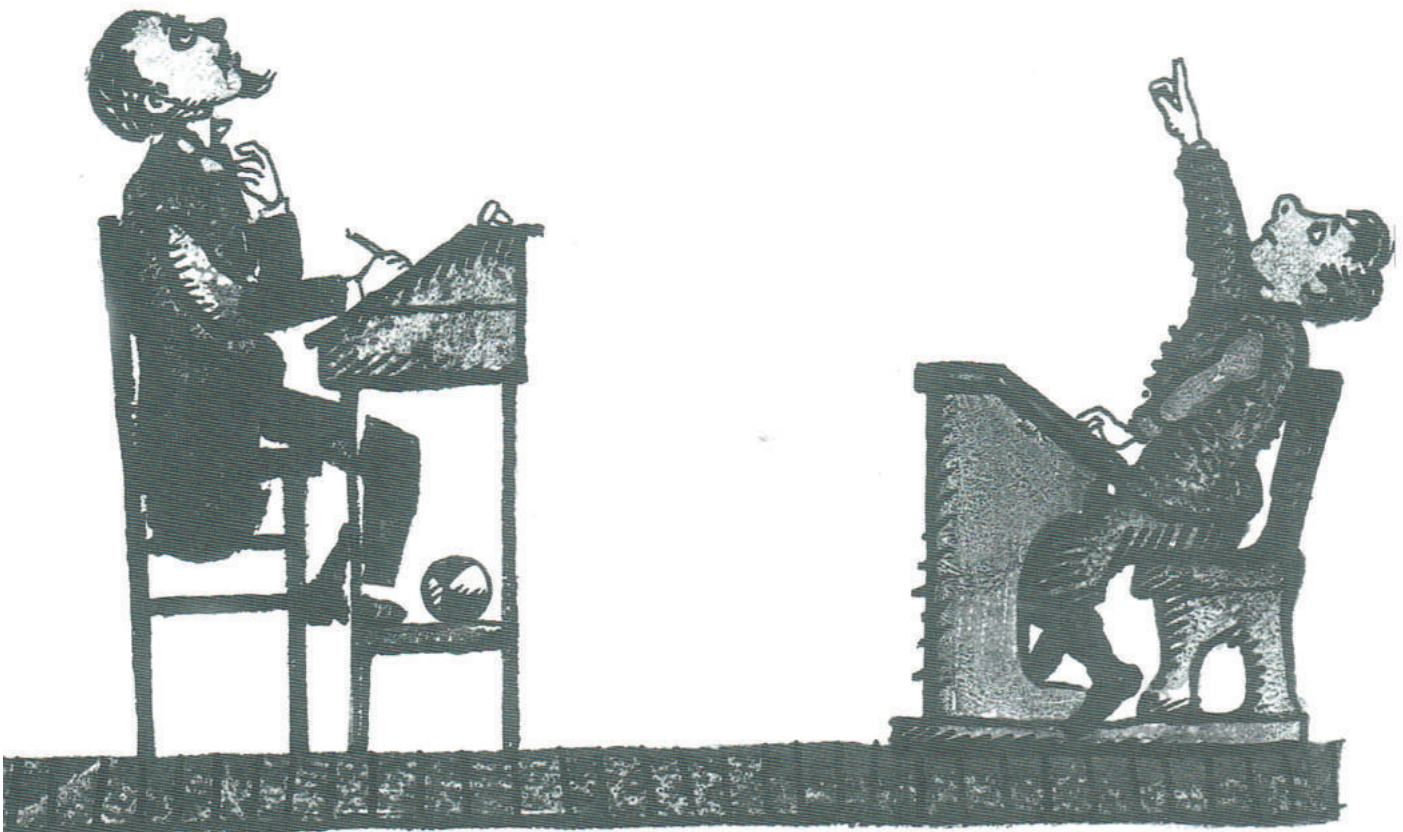
Bim, bam, beieren -
de koster lust geen eieren.
Wat lust hij dan?
Spek in de pan -
o, zo'n lekkere koster dan!

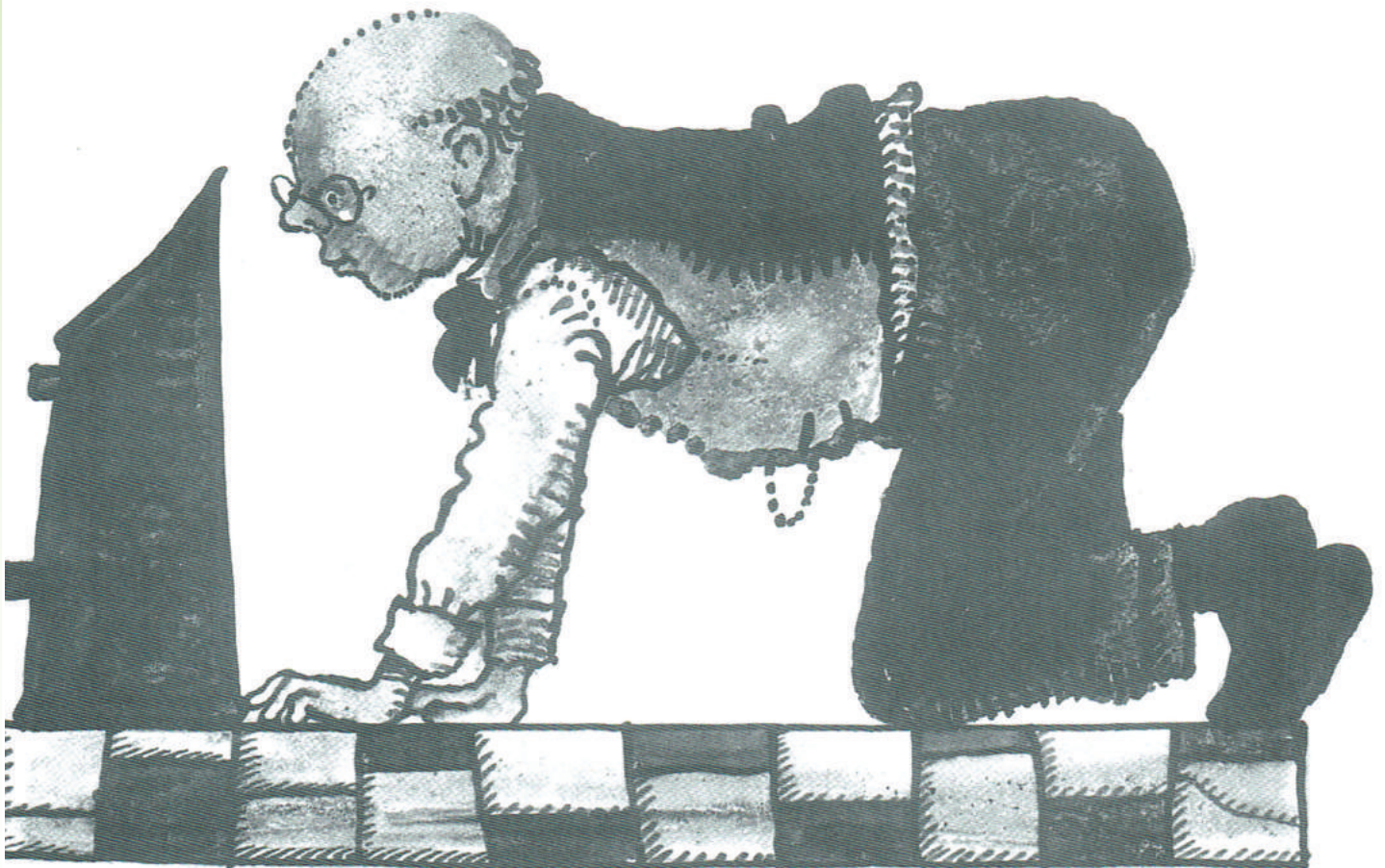
Meester,
mag ik naar huis toe gaan?
't is al twaalf uren!
Moeder heeft de pap al gaar,
't zal niet lang meer duren.

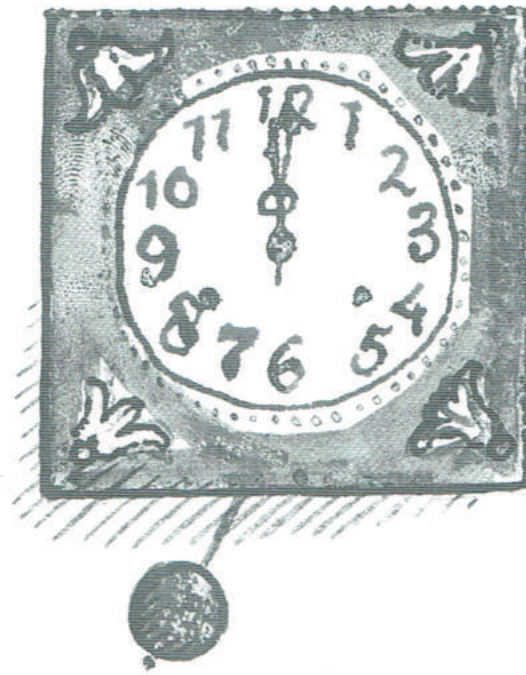
121

Daar was ereis een vrouw,
die koeken bakken zou;
het meel dat wou niet rijzen,
de pan viel om,
de koeken waren krom
en de man heet Jan van Gijzen.

125

132

*Hoe laat is 't? Twaalf uren.
Wie zegt dat? De meid.
Waar is ze? In de keuken.
Wat doet ze? Ze breit.
Voor wie?
Voor de kleine poppedeine,
voor de grote bimbam-
goeienavond, speelman!*

